

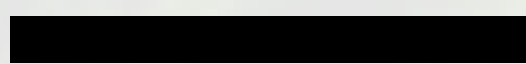
GRÖNT ÄR SKÖNT

VALÅR 2026 -
STARKARE GRÖNA NÄRINGAR KRÄVER MODIGA BESLUT

FRÅGOR & SVAR

EN SAMMANSTÄLLNING AV PARTIERNAS
SVAR PÅ INKOMNA FRÅGOR INFÖR
GRÖNT ÄR SKÖNT 17 APRIL 2026

Medfinansieras av
Europeiska unionen

MEDFINANSIERAS AV

REGION
JÄMTLAND
HÄRJEDALEN
JĚMHTEN HERJEDALIEN DAJVE

MÖTESPLATSEN OM DE GRÖNA NÄRINGARNA I JÄMTLAND HÄRJEDALEN

Torsta AB fokuserar de kommande fyra åren på att stärka innovationskraften för att bidra till starkare företagande och konkurrenskraftiga gröna näringar. Arbetet sker bland annat i utvecklingsprojektet GREN och i pilotarenan *Grönt är skönt*. Arbetet visar flaskhalsar i kunskapsflöden mellan näringar och politik samt behov av bättre kontaktytor med beslutsfattare för att stärka förutsättningarna för välgrundade beslut och goda villkor.

Den 17 april 2026 samlades företagare, beslutsfattare och aktörer inom de gröna näringarna på Torsta för en dag fylld av dialog, engagemang och framtidstro.

Under ledning av moderator Terese Bengard, specialist på landsbygdsutveckling, inleddes dagen med fika och välkomnande innan samtliga partiföreträdare fick presentera sina perspektiv i det snabba och energiska Pecha Kucha-formatet. Förmiddagen avslutades med ett panelsamtal med fokus på lösningar och framtid, där även deltagarna fick möjlighet att ställa frågor och bidra till samtalet.

Inför Grönt är skönt 2026 samlades frågor från de gröna näringarna och allmänheten in till politiken genom enkät, sociala medier och mail. Dessa frågor är sammanställda tillsammans med partiernas svar. Frågorna är sammanfattade men finns i sin helhet på sista sidan.

WWW.TORSTA.SE

Torsta

Medfinansieras av
Europeiska unionen

MEDFINANSIERAS AV

REGION
JÄMTLAND
HÄRJEDALEN
JEMHTEN HERJEDALIEN DAJVE

MEDVERKÄNDE POLITIKER FRÅN LÄNET

HANNA MATTSSON WAGENIUS, C

DANIEL WIKBERG, KD

DAN GAVERSJÖ, L

CARL OSCAR FRANZON, M

LINDA ANDERSSON, MP

LARS GUNNAR NORDLANDER, S

PETER ERIKSSON, SD

CHRISTINA HEDIN, V

GRÖNT ÄR SKÖNT 2026

Torsta

Medfinansieras av
Europeiska unionen

MEDFINANSIERAS AV

REGION
JÄMTLAND
HÄRJEDALEN
JÄMHÄTTEN HERJEDAELIEN DAJVE

1

Vad gör ni för att stärka de gröna näringarna?

Sänk kostnaderna, stärk konkurrenskraften, minska regelkrånglet, stärk äganderätten samt satsa på beredskap och livsmedel.

Vi vill stärka de gröna näringarna genom bättre företagsvillkor, minskat regelkrångel, fungerande infrastruktur och bättre möjligheter till lokal förädling. För oss är lantbruket, skogsbruket, fäbodbruket och livsmedelsproduktionen inte bara näringar bland andra, utan en central del av Jämtlands framtid, kulturarv, beredskap och levande landsbygd.

Stödja företrädare för den gröna näringen där det är möjligt. Framför allt stärka individen/företaget att driva sin näring.

Vi vill stärka lönsamheten i hela kedjan från jord och skog till förädling och försäljning - genom mindre regelkrångel, bättre infrastruktur, starkare äganderätt och fler möjligheter för lokala företag att växa.

Vi vill stärka de gröna näringarna genom lönsamhet, beredskap och ekologisk omställning. Lokalt betyder det att den regionala livsmedelsstrategin måste bli handlingsplan med mål för mer produktion, förädling och konsumtion av hållbara lokala livsmedel. Nationellt vill MP stärka ekologiskt jordbruk, rådgivning, unga lantbrukare, småskalig förädling och minska regelkrångel. På EU nivå: jordbruksstöden ska gynna småskaligt, hållbart jordbruk och rättvisa inkomster, inte bara stora aktörer.

På nationell nivå jobbar vi för att ha ett starkt norrlandsstöd. Vi är för en rättvisare skatteutjämnning mellan kommuner för att ge bättre lokala förutsättningar. På regional nivå vill vi se en funktionell implementering av livsmedelsstrategin för att ge goda förutsättningar för företagen lokalt. Vi vill också ha bra stöd för kommersiell service, mackar och affärer i glesa områden.

Vi har drivit på för att skogsutredningen ska ha så stort produktionsfokus som möjligt och stärka både det storskaliga skogsbruket men också enskilda skogsägares förutsättningar genom ett antal förenklingar. Vi har varit med och samordnat Livsmedelsstrategin, vi tror att den kan bli ännu bättre och skulle gärna se siffrersatta mål för produktionen. Sen är skattereduktionen på jordbruksdiesel ett viktigt tillskott till en i många delar ansträngd bransch.

Vänsterpartiet driver flera olika frågor för att stärka de gröna näringarna. Det handlar bland annat om:

- ökade resurser till infrastrukturen och en mer effektiv användning av dessa
- att upphandlingsreglerna ses över så att lokalproducerad mat i högre grad blir standard
- att värna och utveckla det hållbara jämtländska jordbruket, samt att skydda det från konkurrens från importerade produkter som producerats under andra miljö- och arbetsvillkor

2

Vem förvaltar och förädlar våra naturresurser bäst, staten eller individen?

Individen.

Vi tror att den som lever nära marken, skogen, djuren och vattnet ofta har den bästa kunskapen om hur resurserna ska förvaltas långsiktigt. Staten ska sätta tydliga ramar och skydda gemensamma värden, men individen, familjeföretagaren och lokalsamhället behöver få större förtroende.

Individen.

Grunden är att den som äger och brukar marken oftast förvaltar den bäst. Statens roll ska vara att sätta tydliga spelregler, värna naturvärden och ge långsiktiga villkor, inte detaljstyra vardagen för företagare och markägare.

Varken staten eller individen ensam. Naturresurser förvaltas bäst när lokalt ansvar, enskilt företagande, urfolksrätt, vetenskap och tydliga demokratiska miljöregler kombineras. Staten måste sätta gränser för överutnyttjande och skydda vatten, jord, biologisk mångfald och klimat. Den enskilde brukaren måste samtidigt ha långsiktiga villkor, äganderättslig trygghet och ersättning när samhället ställer krav.

En kombination är bäst. Vi anser att staten bör förvalta det gemensamma, vilket inte hindrar att utförandet görs av någon privat där det är lämpligt.

Det ska vara markägaren som ansvarar för förvaltningen, sen kan vissa saker regleras genom tidsbegränsade avtal. Vi tror att det stora antalet markägare i Sverige är bra för en diversifierad förvaltning av vår natur.

Det handlar inte om antingen staten eller individen, utan om samverkan mellan båda, där de har olika roller. Både staten och individen kan vara bra eller mindre bra förvaltare av naturresurser. Avgörande är att långsiktighet får styra besluten hos såväl staten som individen. När långsiktigheten står i centrum skapas de bästa förutsättningarna för att förvalta våra naturresurser på ett hållbart sätt.

Hur ska länets förädlingsgrad öka inom de gröna näringarna?

Genom regelförenklingar och lägre avgifter (eftersom sådant driver storskalighet och centralisering) samt genom att staten tar sitt beredskapsansvar.

Genom att göra det enklare att förädla lokalt. Vi behöver fler småskaliga slakterier, mejerier, charkuterier, gårdsbutiker och livsmedelsföretag. Vi vill också stärka miljöer som Eldrimner och se till att kommuner och region i större utsträckning kan köpa lokalt och regionalt producerade livsmedel.

Genom drivna företagare och stöd från politiken där det är möjligt.

Genom att fler råvaror förädlas i länet i stället för att lämna länet oförädlade. Det kräver bättre tillgång till kapital, energi, transporter, kompetens och upphandlingar som ger mindre företag en verklig chans.

Förädlingsgraden ökar genom slakt, mejeri, chark, lagring, logistik och mathantverk nära råvaran. Jämtland Härjedalen har starka tillgångar i Eldrimner, Torsta, fäbodbruk, småskaligt mathantverk och lokala producenter. MP vill bland annat att region och kommuner ska använda upphandling, företagsstöd, utbildning och investeringsfrämjande för att fler råvaror förädlas i länet, även ökad andel vegetabilier. I MPs budgetmotion lyfter vi särskilt hinder för småskalig mejeri-, chark- och slaktverksamhet.

Politiskt verkar vi för det genom dels att driva den regionala utvecklingsstrategin, dels genom att förverkliga det regionala skogsprogrammet.

Genom att stärka lönsamheten i gröna näringar och säkra framtida stöd till Eldrimner. Det handlar också om att det ska vara rimliga krav och låga trösklar för att starta nya verksamheter.

Att skapa goda förutsättningar för de gröna näringarna är grunden för att de ska kunna växa och därmed skapa fler möjligheter till ökad förädling. Vänsterpartiet lyfter särskilt fram några viktiga områden: förenklade möjligheter till generationsväxling, bättre tillgång till vidareutbildning samt behovet av att stärka infrastrukturen.

Vad skulle vara ett modigt politiskt beslut för de gröna näringarna i Jämtlands län, och vad hindrar oss idag?

Att säga nej till gruvbrytning i alunskiffer. Det som hindrar oss är en uppskruvad politisk debatt där detta har blivit en kulturfråga istället för en bredskaps- och försörjningsfråga.

Ett modigt beslut vore att göra lokal livsmedelsproduktion till en självklar del av länets beredskapspolitik. Det innebär att matproduktion, förädling, slakt, transporter och upphandling behandlas som samhällsviktig verksamhet. Det som hindrar oss är ofta rädsla för att göra fel, stelbenta regelverk och att landsbygdens villkor inte alltid tas på tillräckligt stort allvar

Föreslår en saluhall som drivs av den gröna näringen.

Ett modigt beslut vore att göra Jämtland till pilotlän för ökad livsmedelsberedskap och lokal förädling, med snabbare tillstånd, bättre logistik och tydliga investeringsprioriteringar. Det som hindrar i dag är främst långa processer, stuprör mellan myndigheter och brist på nationell anpassning till norrländska villkor.

Ett modigt beslut vore att göra lokal ekologisk hållbar livsmedelsförsörjning till en del av länets beredskapspolitik - med pengar, mål och uppföljning. Det skulle kunna innebära mål för offentligt upphandling, investeringsstöd till småskalig förädling, stöd till fäbodbruk och lokala beredskapslager. Det som hindrar är ofta kortsiktiga budgetar, rädsla för upphandlingsregler och att matfrågan behandlas som kostnad istället för samhällsinfrastruktur. MP jobbar för att hitta möjligheter inom detta område.

Omformulera den regionala utvecklingsstrategin för att kanalisera pengar till hård och konkret infrastruktur. Många organisationer tycker att vi får ut mer av att arbeta i projektform, vilket styrt fördelningen, medan många företagare efterlyser konkreta åtgärder i vardagen. Målkonflikt att hantera. På nationell nivå säkerställa att målkonflikter hanteras i stället för att automatiskt motivera förbud av verksamhet. T.ex. hackspettar kontra avverkning.

Det är svårt att säga något som skulle träffa just bara Jämtland men över lag handlar det om att stärka de gröna näringarna generellt. Idag står klimatet över livsmedelsproduktionen, just eftersom klimatet har ett antal siffersatta mål, men inte lantbruket. Skogsbruket drabbas hårt av olika klimatmål. Vi tror att de gröna näringarnas intressen måste väga lika tungt som klimatets.

Det modigaste beslutet vore att ta klimatomställningen på fullt allvar - att ställa om produktionen och minska utsläppen i den omfattning som krävs. Mod handlar om att inte tro att vi kan backa oss in i framtiden, särskilt i en tid då trycket ökar på att sänka ambitionerna för miljö- och klimatmålen. Jord- och skogsbruket bidrar både till klimatförändringarna och påverkas starkt av dem. Torka, bränder och översvämningar slår redan hårt mot de gröna näringarna.

Hur tänker ni säkerställa att vägar, bredband och elnät byggs ut i takt med behoven? Vilka steg är ni beredda att ta för att höja självförsörjningsgraden?

Vi vill se att hela underhållsskulden som finns byggs bort, och införa en lägsta godtagbara vägstandard. Enskilda vägar ska få mer stöd. Vi vill se mer upphandling av lokalt och regionalt producerad mat, sänkta kostnader för livsmedelsproduktion och en förstärkning av förädlingskedjan. Mer måste produceras här.

Vi vill prioritera vägar som är avgörande för näringsliv, livsmedelstransporter och skogsbruk. Bredband och mobiltäckning måste fungera även utanför tätorterna. För att höja självförsörjningsgraden vill vi att kommuner och region tar fram tydligare planer för lokal livsmedelsförsörjning, stärker offentlig upphandling av svensk och lokal mat och ser lantbrukare som en del av totalförsvaret och krisberedskapen. Staten behöver ta ett större ansvar för finansieringen av åtgärder som stärker beredskap, det kan ex. vara att ersätta lantbrukare som lagerhåller en buffert av insatsvaror.

Nuvarande regering där Liberalerna ingår har fattat ett beslut om att förstärka infrastrukturen under en 12 årsperiod med 11171 miljarder. Underhåll av vägar för 354 miljarder. Vägar kommer att breddas, förstärkas mm i Jämtland. Järnvägen förbättras, inlandsbanan byggas om mm. Enskilda vägar kommer att förbättras med 30 miljarder. Detta kommer att innebära att vardagen/företagandet i regionen kommer att förändras positivt. Lättare att sälja och ta emot produkter till Jämtland. Detta kommer att förbättra länets krisberedskap.

Vi vill prioritera vägunderhåll, bredband i hela länet och snabbare processer för elnätsutbyggnad. För att höja självförsörjningsgraden vill vi stärka lönsamheten i lantbruket, säkra drivmedel och transporter, samt göra offentlig sektor till en stabil kund för mer jämtländsk mat.

Vägar, bredband och elnät är grundläggande landsbygdsinfrastruktur. MP nationellt vill ha bra bredband och mobiltäckning i hela landet, inklusive statligt stöd där kommersiella aktörer inte bygger ut. MP vill också stärka hållbara transporter, järnväg, kollektivtrafik och laddinfrastruktur. Lokalt bör gröna näringar prioriteras i regional infrastrukturplanering, elnätsdialoger och bredbandsutbyggnad. Självförsörjningen bör höjas genom fler lokal producenter, mer lokal förädling, fossilfriare (med sikte på helt fossilfritt) jordbruk och offentlig upphandling som gör det möjligt för små producenter att sälja.

Genom att använda de möjligheter som uppstår utifrån militär mobilitet och dual use. Genom att verka för en funktionell implementering av livsmedelsstrategin. Genom att bevaka tillgången till rent vatten genom förbud av brytning i alunskiffer.

Återigen, lönsamheten måste upp - stöd är bra, men i grunden behöver vi livskraftiga företag. Det vi kan göra är att lätta på kraven, ersätta merkostnader som kommer av nationella särkrav. När det gäller infrastruktur så måste det till underhåll, vara rimligare hastighetsgränser osv.

Hur tänker ni säkerställa att vägar, bredband och elnät byggs ut i takt med behoven? Vilka steg är ni beredda att ta för att höja självförsörjningsgraden?

Vänsterpartiet delar bilden av att infrastrukturen är avgörande för ett fungerande samhälle. Vägnätet i Jämtlands län är eftersatt och tågtrafiken har försämrats. Därför behöver investeringar i vägar, järnväg, bredband och elnät prioriteras och genomföras i takt med behoven. Avregleringen av tågtrafiken har dessutom skapat ett splittrat system där kostnaderna ökat och helhetsansvaret försvagats.

För att öka självförsörjningsgraden är det avgörande att stärka de lokala lantbrukarna. Upphandlingsregler som ensidigt fokuserar på lägsta pris riskerar att driva fram ett ohållbart, industrialiserat jordbruk som missgynnar både företagare, miljö och konsumenter. Det offentliga behöver i större utsträckning prioritera lokala råvaror och entreprenörer. Mat som serveras inom kommunal verksamhet bör så långt som möjligt vara lokalproducerad, vilket stärker både den regionala livsmedelsförsörjningen och krisberedskapen.

6

Hur säkerställer ni att politik som beslutas nationellt faktiskt fungerar i norra Sverige?

För Centerpartiets del så vill vi att mer politik ska beslutas lokalt och regionalt just på grund av detta, och att alla nya förslag ska landsbygdssäkras.

Genom att beslut måste prövas mot verkligheten i hela landet. Det som fungerar i Stockholm fungerar inte automatiskt i Jämtland. Vi vill se tydligare landsbygdskonsekvensanalyser, bättre dialog med kommuner och företagare i norra Sverige och större hänsyn till avstånd, klimat, infrastruktur och småskaligt företagande.

Genom en dialog med riksdagsledamöterna.

Genom att driva på för konsekvensanalyser som tar hänsyn till avstånd, klimat, beredskap och företagsvillkor i norr. Samma regelverk kan inte slå lika i storstad som i glesbygd. Därför måste norra Sveriges perspektiv in tidigt i besluten.

Nationell politik måste norrlandskonsekvensbedömas. Det som fungerar i Skåne fungerar inte automatiskt i Jämtlands fjäll- och inlandskommuner. Vi menar att MP bör nationellt driva att statliga regler, stöd och kontrollsystem testas mot långa avstånd, kort växtsäsong, småskalighet, rovdjurstryck, fäbodbruk och svagare marknader. Här finns det mycket att göra. Det finns nationellt stöd för jordbruk i norra Sverige som kompensation för avstånd och klimat - det bör utvecklas, inte urholkas.

Genom god och nära kontakt mellan partiets olika nivåer.

Det är klart att olika beslut påverkar olika delar av landet på olika sätt, vi vill ha en landsbygdspolitik som i större utsträckning är möjlig att anpassa för glesbygd, det kan t.ex. handla om bidrag för att bevara byskolor.

Det är en stor utmaning. Vi ser gång på gång att beslut som fattas i riksdagen inte fullt ut tar hänsyn till förutsättningarna i norra Sverige.

Under lång tid har Norrland präglats av ett mönster där stora företag utvinner naturresurser utan att tillräckligt mycket av värdet stannar i regionen. Arbetskraft och bolag är ofta inte skrivna i länet, vilket innebär att intäkter och skatteunderlag i stor utsträckning hamnar någon annanstans.

Vänsterpartiet har därför tagit fram ett politiskt program, Norrland i centrum, som innehåller konkreta förslag för att stärka utvecklingen i norra Sverige. Syftet är att öka återbäringen från naturresurserna och skapa en mer rättvis fördelning, så att kommuner i Norrland får tillräckliga resurser för att erbjuda sina invånare goda livsvillkor.

Sammantaget omfattar förslagen om återbäring av naturresurser närmare 10 miljarder kronor på nationell nivå, varav cirka 6 miljarder kronor tillförs Norrland.

Tre exempel på åtgärder är:

- Fastighetsskatten för elproducerande fastigheter ska stanna lokalt.
- Fem öre per producerad kWh ska tillföras kommunerna via energiskatten.
- Beskattning av skogsintäkter ska ske i den kommun där fastigheten finns.

Hur tänker ni säkerställa tillgång till livsmedel vid kris, och göra det möjligt för lokala producenter att leverera till offentlig sektor inom LOU?

Ja, Centerpartiet vill att LOU ska förändras så att det blir enklare att upphandla från mindre producenter och lokala företag.

Ja, vi vill att regelverken ska vara möjliga att använda i praktiken. LOU behöver inte vara ett hinder, men många upplever den som svår och osäker. Upphandlingar kan delas upp i mindre delar, krav ställas på kvalitet, djurskydd och leveranssäkerhet, och dialogen med lokala producenter stärkas innan upphandlingarna skrivs. Vi är också beredda att se över regler som i praktiken gör det svårt för lokala företag att leverera till offentlig sektor. Sedan tycker vi att man ska uppmuntra kreativa förslag såsom ex. Härjedalens ko på rot.

Om det kommer bra förslag från näringen

Vi vill stärka livsmedelsberedskapen genom robusta distributionsvägar, fler lokala leverantörer och bättre samverkan mellan offentlig sektor och producenter. Regelverken ska användas smartare och med uppdelade upphandlingar, rimliga volymer och tidig dialog, så att lokala företag faktiskt kan delta.

Vi menar att LOU hindrar inte hållbara och beredskapsinriktade livsmedelsinköp, men man får normalt inte kräva "lokalt" rakt av. Däremot kan man dela upp upphandlingar, anpassa volymer, använda säsongsmenyer, ställa krav på kvalitet, djurskydd, leveranssäkerhet, låg klimatpåverkan och skapa distributionslösningar. Upphandlingsmyndigheten säger uttryckligen att det finns möjligheter att skapa förutsättningar för lokala råvaror även om krav på lokal geografisk härkomst normalt inte är tillåtet. Vi menar att LOU behöver ses över om det visar sig att de hinder som frågan tar upp fortfarande blir ett problem.

Genom att ta till oss och beakta de förslag som kommer fram i den utredning om nationell livsmedelsberedskap som tillsattes av S i förra mandatperioden, men som ännu inte presenterats av nuvarande regering. På lokal nivå genom att utveckla koncept av typen ko på rot. Utveckla hanteringen av DIS(dynamiskt inköpssystem) för att underlätta småskalig lokal upphandling.

Ja det är jätteviktigt att vi har fungerande leveranskedjor även i kristider, det första vi kan göra är att se till att vi har god redundans i fredstid, annars kommer det aldrig fungera i kristider. Nu är arbetet med beredskapslager igång, men återigen här, vi behöver producera mer i hela Sverige.

Vi menar att det första steget är att redan i fredstid öka andelen lokala entreprenörer i offentliga upphandlingar. När mat serveras inom vård, skola och omsorg bör offentliga aktörer i så stor utsträckning som möjligt prioritera och gynna lokala odlare och producenter. Det stärker både den lokala livsmedelsförsörjningen och beredskapen inför kriser.

Vi är också öppna för att se över regelverken så att det blir enklare för lokala företag att delta i upphandlingar. Ett exempel är Finland, där man ställer krav på att upphandlade livsmedel minst ska leva upp till nationella standarder. Ett liknande system i Sverige skulle innebära att producenter som inte uppfyller svensk livsmedelslagstiftning inte kan leverera till offentliga kök.

8

På vilket sätt ska ni implementera livsmedelsstrategin? Vad gör ni för att skapa fler lönsamma företag i de gröna näringarna och på vilket sätt för ni dialog för att se behoven?

Centerpartiet arbetar för att mer av det som upphandlas av det offentliga ska upphandlas lokalt. Nationellt vill vi också förändra LOU på detta sätt. Vi tycker att det är extremt viktigt att ha lokalproducerad mat i offentlig sektor, och prioriterar detta där vi är med och styr! Vi vill gärna ha dialog med näringarna, både här och nationellt, för att få inspel kring förbättringar av både regelverken i sig och hur de används.

Vi anser att det är viktigt att äta lokal och svensk mat i offentlig sektor. Ett konkret ex. är att vi Kristdemokrater fick igenom att regionen ska öka andelen lokalt och regionalt producerat livsmedel. Det är bra för beredskapen, djurskyddet, miljön, landsbygden och länets företag. Livsmedelsstrategin måste bli praktisk politik, inte bara fina ord. Konkret vill vi förenkla regler, korta handläggningstider, förbättra upphandlingar, stärka lokal förädling och föra direkt dialog med lantbrukare, fäbodbrukare, skogsägare och livsmedelsföretag. Företagen själva vet ofta bäst vilka hinder som står i vägen. Det är viktigt att komma ihåg att politiken skapar inte fler lönsamma företag, politikens roll är att skapa rätt förutsättningar för företagaren att skapa lönsamma företag.

Genom dialog med näringen. Neringen har här ett eget ansvar-

För oss handlar livsmedelsstrategin om mer svensk mat, bättre lönsamhet och starkare beredskap. Konkret vill vi minska regelbördan, korta ledtider, stärka kompetensförsörjningen, öka lokal förädling och få offentlig sektor att i högre grad efterfråga livsmedel som lever upp till svenska krav.

Vi anser att lokal mat i offentlig sektor är viktigt - men det kräver konkret styrning. MP har försökt att få gehör för ökad inköp av lokalt ekologiska livsmedel. Både utifrån klimatskäl och beredskapsskäl då vi bör frigöra livsmedelsproduktionen från fossila insatsvaror. Ett förslag är: årlig handlingsplan till livsmedelsstrategin, mål för lokal/hållbar/ekologisk andel, uppföljning per produktgrupp, dialog med producenter före upphandling, mindre anbudspaket, utveckling av exempelvis med "kor på rot" och andra modeller för lokal distribution.

Livsmedelsstrategin ska utmynna i praktiska handlingsplaner i dialog med den lokala näringen. Vi tycker att det är viktigt att äta lokala livsmedel i det offentliga, men också att det är viktigt att det märks ut i menyer på krogen så att kunden blir medveten och kan göra valet. För att stärka de gröna näringarna finns en utredning om bioekonomistrategi för jord- och skogsbruk tillsatta av S i förra mandatperioden, men ej genomförda av nuvarande regering.

Vi kommer att arbeta för att minska regelbördan, höja statusen för primärproducenterna, förenkla generationsskiftet osv. Vi träffar företrädare för gröna näringar i princip varje vecka inom ramen för miljö- och jordbruksutskottets verksamhet. Det handlar både om besök av olika lobbyorganisationer som företräder en viss sektor till att vi gör studiebesök hos olika verksamhetsutövare.

8

På vilket sätt ska ni implementera livsmedelsstrategin? Vad gör ni för att skapa fler lönsamma företag i de gröna näringarna och på vilket sätt för ni dialog för att se behoven?

Vänsterpartiet föreslår i sitt budgetarbete en rad åtgärder för att stärka lönsamheten inom de gröna näringarna. Vi vill bland annat öka ersättningen till lantbrukare som producerar ekologiska och klimatsmarta livsmedel, samt stärka stödet för att hålla djur på betesmarker.

Vi föreslår också statliga stöd för investeringar och åtgärder som förbättrar jordbrukets vattenhantering i ett förändrat klimat, vilket bidrar till att stärka livsmedelsförsörjningen. Därutöver vill vi öka stödet för att minska beroendet av fossila drivmedel inom jordbruket och förbättra tillgången till lokala och mobila slakterier.

Inom skogsbruket vill vi skapa ekonomiska incitament för skogsägare att låta skogen stå längre och därmed stärka dess förmåga att lagra kol. Detta gynnar både klimatet och den biologiska mångfalden, samtidigt som det på sikt kan ge tillgång till virke av högre kvalitet.

Vi anser att lokal mat i offentlig sektor är mycket viktig. Vänsterpartiet har till exempel varit med och initierat konceptet ko på rot i flera kommuner - en samverkansmodell där kommuner köper levande nötkreatur direkt från lokala bönder för att öka andelen lokalproducerad mat i skolor och äldreomsorg.

Dialogen med företagare inom de gröna näringarna är avgörande. Den förs genom kontinuerliga möten, samråd och nära samarbete med branschorganisationer och lokala aktörer, för att identifiera hinder och utvecklingsmöjligheter.

9

Hur lång tid bör en MKB för ett djurstall ta från ansökan till beviljande?

Det beror såklart på i individuella ärenden, det kan behövas kompletteringar och så vidare - men det bör kunna gå snabbare än idag.

Den ska ta så kort tid som möjligt utan att rättssäkerhet och miljöhänsyn tappas bort. Det viktiga är att processen är tydlig, förutsägbar och har rimliga tidsramar. En företagare ska inte behöva vänta i flera år på besked för att kunna investera i sin verksamhet.

Den bör vara så kort som möjligt och framför allt förutsebar. Vår utgångspunkt är att en normal prövning inte ska dra ut över många månader; målet bör vara snabb handläggning med tydliga tidsramar och färre onödiga kompletteringar.

Förprovning av djurstall ska gå snabbt, men miljötillstånd/MKB kan ta längre tid. I Jämtland anger Länsstyrelsen att beslut om förprovning av djurstall ska komma inom åtte veckor efter komplett ansökan. För miljötillstånd är medianen nationellt 331 dagar i miljöprövningsdelegation och 464 dagar i mark- och miljödomstol 2025. Vi menar att en normal djurstallsprövning bör ha tydlig tidsplan, tidig dialog och krav på komplett ansökan; målet bör vara snabb handläggning utan att tumma på miljö, djurskydd eller grannars rättssäkerhet. Detta förutsätter att de handläggande myndigheterna/domstolarna bör få de resurser som krävs för att hantera ansökningarna.

Vi anser att lagkraven i förvaltningslagen och speciallagstiftningarna ska hållas och att den instans som brister har att svara för sig.

Det är svårt att säga en generell tid, är det ett nytt stall på en helt ny plats eller en komplettering till befintlig verksamhet? Men det ska givetvis gå betydligt snabbare idag, vi har träffat flera som gett upp och låtit bli att expandera, det är ett misslyckande för staten.

Det finns ingen lagstadgad maxtid. Precis som i annan offentlig förvaltning ska handläggningen ske skyndsamt och kostnadseffektivt, utan att rättssäkerheten åsidosätts. Tiden för en MKB kan därför variera beroende på ärendets omfattning och komplexitet.

Avgörande är att den offentliga förvaltningen har tillräckliga resurser för att kunna hantera ärenden effektivt och leva upp till sina åtaganden gentemot medborgarna.

Centerpartiet är oroadе över det beroende vi skapat av utländsk makt när det kommer till drivmedel och insatsvaror till jordbruket. Vi vill stärka svensk självförsörjning på dessa områden.

Jämtlands självförsörjningsförmåga behöver stärkas. En global oljekris skulle snabbt påverka transporter, import, drivmedel och livsmedelskedjor. Därför behöver vi mer lokal produktion, mer lokal förädling, fungerande lagerhållning och bättre beredskapsplanering. Ingen kan lova att en kris blir enkel, men vi kan se till att länet är betydligt bättre rustat.

Jämtland har bättre förutsättningar än många andra län, men självförsörjningen är fortfarande för låg. Därför vill vi öka den egna produktionen, stärka lager, transporter, reservkraft och lokal förädling så att länet står starkare även vid störningar i import och drivmedelsförsörjning.

En ny oljekris skulle slå hårt mot länets livsmedelsförsörjning. Därför behöver vi minska beroendet av fossila drivmedel, importerad konstgödsel och långa leveranskedjor. MP driver bland annat förslag om biopremie, jordbruksavdrag och ökad självförsörjningsgrad på nationell nivå. Lokalt bör vi utveckla och stödja mer ekologiskt/regenerativt jordbruk, lokala foderkedjor, fler producenter, lokal förädling, beredskapslager och offentlig efterfrågan som gör produktionen lönsam även före krisen. Detta är ett nödvändigt omställningsarbete som kräver breda samarbeten och statliga och EU resurser.

Nyckeln till det är ett samlat spadtag för landet Sverige. De utredningar kring nationell livsmedelsstrategi och bioekonomi strategi för jord- och skogsbruk som tillsattes av S i förra mandatperioden syftar just till ett sådant. Utöver att förbättra möjligheten att tillverka alternativa drivmedel av lokal råvara behöver naturligtvis elektrifieringen av fordonsflottan där så är möjligt fortsätta

Ingen region är fullt självförsörjande i dag. Men politiska beslut kan göra skillnaden mellan brist och panik - eller brist och hanterbarhet.

Oavsett om en ny global oljekris inträffar eller inte är självförsörjningsgraden i länet i dag för låg. Det gör oss sårbara, både för störningar i leveranskedjor och för kraftiga prisförändringar på energi.

Tidöpartierna har valt att prioritera satsningar på fossila drivmedel i stället för att ge företag och hushåll tillräckliga incitament att ställa om till mer hållbara och mindre oljeberoende alternativ. Det har gjort oss mer sårbara för framtida prissvängningar, samtidigt som det bidrar till ökade utsläpp och större klimatpåverkan.

Samtidigt prioriterar många livsmedelsbutiker inte lokalproducerad mat, utan väljer ofta billigare importalternativ. Det riskerar att försämra djurvälståndet och öka klimatutsläppen, samtidigt som det pressar lokala producenter som verkar under strängare regelverk och ofta har mindre marginaler.

För att stärka självförsörjningen behöver både marknaden och det offentliga ta ett större ansvar. Offentliga aktörer bör i högre grad prioritera lokala råvaror och entreprenörer. När mat serveras inom vård, skola och omsorg ska den, så långt det är möjligt, vara lokalproducerad. Det stärker både den regionala livsmedelsförsörjningen och vår beredskap inför kriser..

Villkor för småskaligt jordbruk. Hur vill ditt parti konkret verka för småskaligt jordbruk?

Genom att förändra LOU, så att det blir enklare att upphandla från mindre företag, genom att ta ansvar i de kommuner och regioner där vi styr och genom att minska på både kostnader och regler som omgärdar jordbruk eftersom sådant driver på för storskalighet och centralisering.

Vi vill minska regelbördan, förbättra möjligheten till lokal slakt och förädling, underlätta försäljning till offentlig sektor och förbättra förutsättningarna för ägaröverlåtelser. Småskaligt jordbruk är viktigt för öppna landskap, biologisk mångfald, beredskap och levande byar.

Vi är för företagande och vill verka för lokala försäljningsytor tex saluhall.

Vi vill göra det enklare att driva småskaligt genom mindre regelkrångel, bättre villkor i upphandling, stöd till lokal förädling och bättre möjligheter att kombinera jordbruk med turism, mathantverk och annan företagsamhet.

Småskaligt jordbruk behöver inte romantiseras - det behöver ekonomi. MP föreslår minskat regelkrångel, rådgivning, investeringsstöd, lokal upphandling, stöd till naturbeten, ersättning för miljönytta och bättre social trygghet. Nationellt har MP föreslagit rådgivningscheck, satsning på unga lantbrukare och one-stop-shop för myndighetskontakter. Småskaliga jordbruk bör också ses som en viktig resurs i beredskapsarbete. På EU nivå arbetar MP för ett jordbruksstöd som ska gynna det småskaliga jordbruket framför de stora industriella jordbruken.

Vi gör inte skillnad på stor och småskaligt jordbruk i våra svar, utan det är samma åtgärder.

Vi ser att alla jordbruk är viktiga, vi har inga särlösningar för små jordbruk utan vill förenkla för alla.

Det nuvarande jordbruksstödet från EU behöver reformeras. I dag gynnar det i hög grad stora aktörer med stora arealer, vilket missgynnar småskaliga jordbruk. Stödsystemet bör i stället utformas så att mindre brukningsenheter får bättre förutsättningar att utvecklas och vara lönsamma.

Vänsterpartiet föreslår i sitt budgetarbete en rad åtgärder för att stärka småskaligt jordbruk. Vi vill bland annat öka ersättningen till lantbrukare som producerar ekologiska och klimatsmarta livsmedel, samt stärka stödet för att hålla djur på betesmarker.

Vi vill även införa statliga stöd för investeringar och åtgärder som förbättrar jordbrukets vattenhantering i ett förändrat klimat, vilket stärker både produktionen och självförsörjningsgraden. Därutöver föreslår vi ökat stöd för att minska beroendet av fossila drivmedel inom jordbruket samt förbättrad tillgång till lokala slakterier.

Hur tänker du, i din vardag, bidra till att mer svenska livsmedel ställs fram på bordet - både hemma och på jobbet - från och med idag?

Privat väljer jag såklart alltid svenskt när det går. Inom politiken så arbetar jag för lokal upphandling, att staten ska ta ansvar för beredskapen genom att skapa bättre förutsättningar för svensk livsmedelsproduktion, minskat beroende av skurkstater för insatsvarorna, minskat regelkrångel och sänkta kostnader för lantbruket.

Genom att aktivt välja svenskt och gärna lokalt när det är möjligt, både hemma och i de sammanhang där jag är med och påverkar. Det handlar också om att fråga efter ursprung och ställa krav där mat serveras. Regeringen har, på initiativ av Kristdemokraterna, gjort det lättare att se var köttet kommer ifrån på restaurang, vilket gör det enklare för oss konsumenter att göra medvetna val. Som politiker har jag också ett ansvar att lyfta frågan i upphandlingar och andra beslut där det offentliga köper in livsmedel.

Om varan finns i affären och kommer från Jämtland köper jag den.

Genom att välja svensk och gärna jämtländsk mat oftare, både privat och i offentliga sammanhang, och genom att politiskt driva på för upphandlingar som ger fler svenska och lokala producenter möjlighet att leverera.

Jag/Vi kan bidra genom att välja svenskt och gärna jämtländsk mat när det är möjligt, fråga efter lokala råvaror i offentliga sammanhang och på möten, och vara konsekvent politiskt: säger vi att lokal ekologisk mat är beredskap måste vi också acceptera att den ibland kostar mer än den billigaste importen.

Sedan igår genom olika samarbetslösningar typ ko på rot och användning av DIS för att möjliggöra lokal upphandling av livsmedel. Privat äter jag med förtjusning lokala produkter, vilket underlättas av att livsmedelsbutikerna på min hemort tar in dessa i sortimentet.

Jag väljer alltid svenskt, sen förstår jag att jag är privilegerad som inte behöver låta plånboken styra i mataffären. Vi driver att offentlig sektor bara ska handla upp livsmedel som är producerade på sätt som är lagliga i Sverige.

Som privatperson prioriterar jag alltid lokala och ekologiska produkter så långt det är möjligt. Jag handlar via REKO-ringar, direkt från bönder och i butiker som erbjuder ett brett utbud av svenska och ekologiska livsmedel.

Samtidigt är det tydligt att de stora livsmedelskedjorna ofta prioriterar billigare importalternativ framför lokalproducerad mat. Det riskerar att leda till sämre djurvälstånd och ökade klimatutsläpp, samtidigt som det pressar lokala producenter som verkar under striktare regelverk och med mindre marginaler.

Både som konsument och i mitt arbete är det därför viktigt att aktivt välja och efterfråga svenska och lokala livsmedel, för att bidra till en mer hållbar och robust livsmedelsförsörjning.

Vad gör ni för att fjällen ska få tillbaka rika lavtäcken, givet frågor om betestryck och markslitage?

Det som skulle behövas är tydliga direktiv till våra länsstyrelser om att det är prioriterat att återfå renlaven, samt att de arbetar uppföljande med renantalen.

Vi ser att fjällens ekosystem påverkas av flera faktorer, och det behövs en mer balanserad och kunskapsbaserad förvaltning av marken. Rennäringen är en viktig del av kultur och näringsliv i norra Sverige, men den är inte den enda verksamheten som behöver få utrymme. Vi delar bilden av att dagens system skapar låsningar, där det är svårt att göra avvägningar mellan olika intressen. Därför behöver staten ta ett tydligare ansvar för att väga samman naturvärden, rennäring, jordbruk och andra näringar, så att marken kan brukas långsiktigt och hållbart. Målet måste vara att fjällmiljön ska kunna återhämta sig där den är hårt belastad, samtidigt som människor kan fortsätta leva och verka i området.

Kristdemokraterna har nyligen lyft frågan om rennäringen, det ska ses som att lyfta på en sten, med det sagt så betyder det inte att vi har svaren i nuläget men staten måste ta ett tydligare helhetsansvar. Det rimliga vore en statlig utredning som tar ett helhetsgrepp.

Vi vill att förvaltningen av fjällens marker ska bygga på kunskap, uppföljning och långsiktig balans mellan naturvärden och näringar. Där markslitage eller överbetning riskerar naturvärden måste åtgärder bygga på fakta, lokal dialog och ansvar från alla berörda parter.

Fjällens lavmarker och betestryck är en ekologisk fråga, men den får inte användas för att ställa samer och bönder mot varandra eller undergräva samiska rättigheter. Ett av Sveriges nationella miljökvalitetsmål är "Storlagen fjällmiljö" där det konstateras att fortsatt renskötsel liksom annan djurhållning behövs för att bevara ett vidsträckt och betespräglad fjällandskap som erbjuder livsmiljöer för många arter. MP:s grundlinje är att samerna är ett urfolk vars rätt till språk, kultur, mark och vatten ska stärkas. Samtidigt behövs med kunskapsbaserad fjällförvaltning, skydd mot exploatering, klimatåtgärder och dialog med samebyar, forskare, naturvård, markägare och lokalsamhällen.

Ingen fråga som drivs i partiet. Såvitt känt hanterar länsstyrelserna frågan genom begränsningar av renantalet.

Tycker man ska titta på hur Norge och Finland gör i den här frågan, man begränsar antalet renar som naturen tål.

Rennäringen och samers rättigheter har under lång tid varit föremål för både diskussion och konflikt. Fjällen är en resurs för hela Sveriges befolkning, och balansen mellan det allmänna intresset, djur, natur och rennäringens behov är komplex. Därför krävs en fördjupad dialog och ökad samverkan mellan berörda parter.

Rennäringen en förutsättning för den samiska kulturens fortlevnad och är klassad som ett riksintresse. Trots detta har rennäringens markanspråk ofta fått stå tillbaka för andra intressen. Gruvbrytning, vindkraft, vattenkraftsutbyggnad och vägbyggen har lett till minskade betesmarker och brutna flyttleder.

I arbetet med en samlad samepolitik är det därför viktigt att se över hur riksintressebegreppet tillämpas, särskilt i situationer där olika riksintressen står mot varandra. En mer långsiktig och hållbar markanvändning, där hänsyn tas till både ekosystemens återhämtning och rennäringens villkor, är avgörande för fjällens framtid.

Marknaden är ett bra styrmedel, men en dålig härskare. Genom att sätta ett värde på våra naturresurser, kan man få marknaden att arbeta för dem och inte mot dem. Ett bra exempel är handeln med utsläppsrätter inom EU.

Vi anser att naturen har ett värde som inte bara kan mätas i pengar. Kristdemokratisk politik bygger på förvaltarskap: vi har ett ansvar att lämna över naturen i gott skick till nästa generation. Marknaden kan bidra med utveckling, men den måste ha tydliga ramar när naturvärden, vatten, jordbruksmark och biologisk mångfald står på spel.

Tar vi inte ansvar? Frågan är komplex och måste vägas in mot alla andra krav som finns.

Naturens värde måste vägas in tydligt i politiken. Moderaternas linje är inte fri exploatering, utan ansvarsfullt brukande där stark äganderätt kombineras med tydliga krav, rättssäkra processer och långsiktiga spelregler.

Vi tar ansvar genom att säga att marknaden ska avgöra naturens framtid. Naturen har egenvärde och är grunden för mat, vatten, beredskap, turism och hälsa m.m. Därför behövs politiska gränser: skydd av vatten, jordbruksmark, fjällmiljöer, skogar med höga naturvärden och biologisk mångfald. Alternativet - att bara låta kortsiktig lönsamhet styra - är både ekologiskt och ekonomiskt riskabelt och något MP ständigt jobbar mot. Det pågår ett arbete för att inkludera ekocid som det femte internationella brottet i Romstadgan för Internationella brottsmålsdomstolen (ICC). Ett arbete som MP stödjer.

Genom en balans mellan produktion och bevarande med hjälp av reglering och klok tillämpning.

Vi tycker att bruka de resurser som finns är att ta ansvar. Om vi stryper all inhemsk produktion av livsmedel och skog så blir det bara ett koldioxidläckage, livsmedlen är dessutom producerade med lägre djurvälstånd. Sen kommer ekologiska månskensbönder aldrig kunna brödföda hela landet, de är ett bra tillskott men vi behöver också stora enheter.

För Vänsterpartiet är miljön viktigare än kortsiktiga vinstintressen. Utarmningen av den biologiska mångfalden, klimatkrisen, spridningen av farliga kemikalier och andra allvarliga miljöproblem gör att vi snabbt måste ställa om samhället.

Vi vill använda våra gemensamma resurser till investeringar som är långsiktigt hållbara, såsom förnybar energi, hållbara transporter och ett stärkt skydd av värdefulla naturområden.

Rättvisa och miljö hänger nära samman. De som belastar klimatet och miljön mest måste också ta ett större ansvar för omställningen, både genom förändrad konsumtion och mer hållbara livsstilar.

Hur jobbar ni i den gemensamma nämnden för upphandling för att öka inköp av lokala livsmedel?

Genom att anta direktiv om detta i de kommuner som ingår

Vi vill att upphandlingar utformas så att lokala och regionala producenter ges bättre förutsättningar att kunna leverera produkter till den offentliga sektorn. Det kan handla om att dela upp upphandlingar i mindre delar, föra dialog med producenter innan upphandlingarna görs och ställa krav på kvalitet, djurskydd och leveranssäkerhet. Målet ska vara att mer av den mat som serveras i våra offentliga verksamheter kommer från Sverige och gärna från Jämtland.

Vi vill driva på för upphandlingar som delas upp i mindre delar, använder relevanta kvalitetskrav och bygger på tidig dialog med lokala leverantörer. Det är så man ökar andelen lokal mat utan att tumma på lagen.

MP har ingen representation i den gemensamma upphandlingssamverkan mellan de jämtländska kommunerna. När der olika kommunerna beslutar om sina upphandlingskriterier lyfter MP frågor och förslag om att dela livsmedelsupphandlingar i mindre delar, ha tidig dialog med producenter, följa upp andel hållbara svenska/regionala inköp, ställa djurskydds- och miljökrav, ställa klimatkrav och skapa lösningar som gör att små producenter kan leverera.

Det är genom nämnden som DIS har införts, vilket öppnat upp för att bättre kunna handla upp utifrån lokala förhållanden. Så det är i högsta grad ett aktivt instrument för utveckling.

Vi ser den gemensamma upphandlingsnämnden som ett viktigt verktyg för att stärka lokal livsmedelsproduktion och öka länets robusthet. Inom ramen för gällande lagstiftning arbetar vi för att upphandlingar ska delas upp i mindre delar, väga in leveranssäkerhet och kvalitet, samt utformas så att även lokala producenter har möjlighet att delta. Vi driver också på för dialog med lokala lantbrukare och livsmedelsföretag inför upphandlingar, så att kraven anpassas efter verkliga förutsättningar i länet. För oss handlar detta inte bara om näringspolitik, utan också om beredskap - lokal matproduktion är en trygghet vid kris. Målet är att fler av kommunernas och regionens livsmedelsinköp ska komma från svenska och regionala producenter, och att skattepengarna i högre grad ska stärka det lokala näringslivet och länets försörjningsförmåga.

Vi anser att upphandlingar inom offentlig sektor, oavsett om de sker via en gemensam upphandlingsnämnd eller på annat sätt, ska utformas så att de i större utsträckning gynnar lokala entreprenörer och producenter.

Upphandling var en fråga som Vänsterpartiet drev aktivt under tiden i majoritet i Östersunds kommun. Samtidigt är det ett komplext område där det sällan finns enkla lösningar. Flera olika arbetssätt har prövats, men resultaten har varierat och utvecklingsarbetet behöver fortsätta.

Vilka Satsningar kommer ditt parti göra för att rädda strömmingen i Östersjön?

Genom att sätta stopp för det storskaliga industrifisket, särskilt det som bara är till för fiskmjöl och djurfoder, genom att flytta ut trålgränsen och genom att förbjuda bottentrålning. Dessutom vill vi minska skadorna från säl och skarv och värna det småskaliga, kustnära fisket.

Vi vill se ett långsiktigt hållbart fiske där bestånden får återhämta sig. Beslut om fiskekvoter måste bygga på forskning och försiktighetsprincipen. Även om Jämtland inte ligger vid Östersjön är frågan viktig för svensk livsmedelsförsörjning och för kommande generationers möjlighet att äta svensk fisk. En faktor som komplicerar förutsättningarna är att det är flera länder som gränsar till Östersjön och det mer storskaliga pelagiska fisket med trål inte är selektivt. Det kustnära fisket av strömming borde vi i större utsträckning reglera nationellt. Sälens påverkan på fiskbestånden har också försvårat för det småskaliga kustnära fisket.

Genom att medverka i div intresseorgan som driver frågan.

Vi vill stoppa skadlig trålning, flytta ut trålgränsen där det behövs och driva på för en mer hållbar och lokalt anpassad förvaltning av strömming och sill. Fisket ska vara långsiktigt hållbart, både ekologiskt och ekonomiskt.

MP vill rädda strömmingen genom att stoppa industrifisket och flytta ut trålgränsen. I den nationella budgetmotionen vill MP återinföra förbud mot industriellt fiske, flytta trålgränsen till 12 nautiska mil utan dispenser, förbjuda bottentrålning och stärka småskaligt kustnära fiske. EU-spåret är att driva på för ekosystembaserad fiskeförvaltning och lägre kvoter. Det har nyligen tagits beslut i EU parlamentet på initiativ av Isabella Lövin (MP) som syftar till att fisken ska återhämta sig i Östersjön och på lite längre sikt ge möjligheter till större fångster.

Dels stopp för trålning på industriell skala vilket också förbättrar förutsättningarna för mindre familjeföretag, dels skyddsjakt på skarv och säl.

Vi värnar det småskaliga kustnära fisket framför större trålfartyg. Sen vill vi ha en bättre förvaltning av både säl och skarv för att skydda strömmingen.

I dag fiskas våra hav hårdare än vad bestånden tål. I Östersjön står ett fåtal stora industritrålare för en stor del av fisket, där fångsten till stor del används som foder till djur. Vänsterpartiet verkar för ett fiske där ekosystemens gränser styr hur mycket som får tas upp, där småskaligt fiske gynnas och det storskaliga industrifisket begränsas. Vi vill också att en större andel av fisken ska gå till direkt livsmedelskonsumtion.

Vänsterpartiet anser att ett omedelbart stopp bör införas för storskaligt fiske av strömming och skarpsill i Östersjön. Allt fiske av ål bör förbjudas, då arten är akut hotad. Vi vill även införa åtgärder för att begränsa yrkesfisket på lax och minska bifångsterna.

Det är också nödvändigt att förbättra fiskens vandringsvägar förbi vattenkraftverk, så att fler arter ges möjlighet att fortplanta sig och stärka bestånden i våra vatten.

Ja.

Ja. Översiktsplanen är ett mycket viktigt dokument eftersom den visar hur kommunen vill använda mark och vatten framåt. Den påverkar bostäder, vägar, företagande, jordbruk, naturvärden, elproduktion och samhällsservice. Den måste ta hänsyn till hela kommunen, inte bara centralorten.

Ja. Översiktsplanen är viktig för att ge långsiktighet i markanvändning, företagsetableringar, infrastruktur och boende. För oss är det viktigt att den också ger tydliga och stabila förutsättningar för jordbruk, skogsbruk och livsmedelsproduktion.

Ja, översiktsplanen är mycket viktig. Den är inte juridiskt bindande, men Boverket beskriver den som ett viktigt politiskt måldokument som ska vägleda hur mark och vatten används och hur den byggda miljön utvecklas och bevaras. För gröna näringar är den central för jordbruksmark, vatten vindkraft, gruvintressen, infrastruktur och bebyggelse.

Ja! Det är det huvudsakliga instrumentet för att tydliggöra den lokala markanvändningen.

I dagens PBL så är översiktsplanen obligatorisk, den är också bra att ha en långsiktig strategi för kommunens markanvändning. Sen vill vi ha ett starkare nationellt skydd för åkermark.

Ja översiktsplanen är ett centralt och viktigt styrdokument.

18

Jag vill föreslå byar med en gemensam boskapshjord som alla hjälps åt med. Vad tycker ni?

Vi möjliggör gärna fler sådana lösningar från Centerpartiets håll!

Det är en intressant idé som bygger på gemenskap och lokalt ansvar. Sådana lösningar kan bidra till både beredskap, lokal matproduktion och sammanhållning i byarna. Politikens roll bör vara att inte göra det onödigt svårt för människor som vill samarbeta, så länge djurskydd, livsmedelssäkerhet och ansvar är tydligt reglerade. Vi tycker du ska jobba vidare med din idé.

Ja.

Det är en intressant idé. Moderaterna är positiva till lokala initiativ och nya samarbetsformer, så länge ansvar, djurvälstånd, ekonomi och smittskydd fungerar. Politiken ska inte stå i vägen för sådana lösningar, utan göra dem möjliga att pröva.

Idén om gemensam byahjord är intressant, men det kräver noggrann juridik och djuransvar. Vi är positiva till kooperativa lösningar, gemensam maskinanvändning, gemensam betesdrift, andelsjordbruk och lokala kött-/matkooperativ. Djurhållning kräver tydlig ansvarig djurhållare, ekonomi, djurskydd, försäkring, smittskydd och slakt-/livsmedelsregler. Med en tydlig genomarbetad plan för en by så kan det förutom livsmedelsproduktion även stärka den sociala sammanhållningen.

Alltid trevligt med kooperativa lösningar!

Fin tanke som är möjlig att genomföra för de som vill det.

Spännande idé! Sverige och Jämtland behöver en högre självförsörjningsgrad.

Genom att skriva tydliga regleringsbrev, tillsätta kompetenta generaldirektörer och genom att ha en dialog och uppföljning under hela mandatperioden.

Genom tydligare styrning, bättre uppföljning och större krav på service gentemot medborgare och företag. Myndigheter ska självklart vara rättssäkra, men de ska också förstå sin roll som möjliggörare. När regering och riksdag fattar beslut ska myndigheter inte tolka dem på ett sätt som motverkar intentionen.

Genom Länsstyrelserna

Genom tydligare lagstiftning, färre motstridiga mål, bättre uppföljning och skarpare krav på myndigheternas service och handläggning. Politikens beslut måste märkas i verkligheten och inte fastna i byråkrati.

Myndigheter verkställer sina uppdrag bäst när politiken är tydlig, finansierad och uppföljd. Regering och riksdag måste ge tydliga uppdrag, resurser och uppdrag i de årliga regleringsbreven. Regionalt behöver vi följa upp hur nationella beslut fungerar i Jämtland Härjedalen och återkoppla till riksdag, regering och myndigheter när regler slår fel.

Genom regleringsbrev från berört departement och uppföljning.

Det tar tid att vända med en isbrytare, vi har myndigheter som vi ser skulle kunna vara mer lyhörda för regeringens beslut. Det här är ett långsiktigt arbete - att skapa förståelse att man arbetar i en politiskt styra verksamhet även om man inte har några förtroendevalda i just det hus man själva arbetar.

Myndigheterna styrs formellt genom så kallade regleringsbrev. Dessa anger mål, budgetramar, specifika uppdrag samt hur resultaten ska följas upp och återspeglas under budgetåret.

Samtidigt är det viktigt att myndigheterna har en självständig ställning. Om regeringen skulle kunna ingripa i enskilda ärenden eller ändra förutsättningarna godtyckligt riskerar vi så kallat ministerstyre, vilket strider mot grundläggande principer i svensk förvaltning.

Maktdelningen är central: riksdag och regering beslutar om lagar och övergripande mål, myndigheterna ansvarar för genomförandet och domstolarna för rättstillämpningen.

20

Hur ser ni på frågan om gruvbrytning i alunskiffer? Hur förhåller sig det lokala partiet till er rikspolitik? Vilka är de viktigaste frågorna för att hela länet ska kunna leva?

Centerpartiet tycker, på alla nivåer, att gruvbrytning i alunskiffer ska stoppas. De viktigaste frågorna för länet är just det, men också att vi har en samhällsservice (skola, vård, post, osv) som fungerar överallt, att våra företag ges möjlighet att skapa jobb och välfärd, att infrastrukturen fungerar och att klimatet inte försämras ännu mer, eftersom vi vill ha kvar våra vintrar.

Vi är mycket restriktiva till gruvbrytning i alunskiffer eftersom riskerna för vatten, jordbruk och naturvärden kan vara stora. Därför ser vi positivt på ett kommunalt veto för brytning i alunskiffer, så att lokalsamhället får ett avgörande inflytande i sådana beslut. Lokala konsekvenser måste väga tungt. För att hela länet ska kunna leva behövs jobb, vägar, bredband, elförsörjning, vård, skola, trygghet och goda villkor för företagande. Utveckling är viktigt, men den får inte ske på bekostnad av livsmedelsproduktion och långsiktiga naturvärden.

Kristdemokraterna Jämtland Härjedalen har aktivt arbetat för att partiet centralt ska förstå den oro som finns i framför allt Oviken. En konkret effekt var att Ebba Busch kom till länet för att lyssna till företrädare för de kommuner som gränsar till Storsjön. Därefter kom beskedet om en snabbutredning om kommunalt veto för brytning i alunskiffer

Att miljöaspekterna tillvaratas och styr frågan.

Vår linje är försiktighet. Eventuell gruvbrytning i alunskiffer får aldrig ske på bekostnad av dricksvatten, naturmiljö eller människors livsmiljö, och vi vill ha mer kunskap innan sådana projekt kan bedömas. För att hela länet ska leva är jobb, vägar, el, bredband, vård, trygghet och lönsamma företag helt avgörande.

MP har i riksdagen föreslagit förbud mot all gruvbrytning i alunskiffer på grund av risker med tungmetaller, radioaktiva ämnen, vattenföroreningar och stora klimatutsläpp. Det lokala partiet driver samma politik i denna fråga som riks. Lokalt i Jämtland blir detta särskilt viktigt med STorsjön, jordbruksbygderna och besöksnäringen. De viktigaste frågorna för att hela länet ska leva är vatten, jordbruk, skogsnäring, energiåterbäring, infrastruktur, bostäder, service, kultur och företagande - inte kortsiktig exploatering som kan slå ut andra näringar.

Vi är emot brytning i alunskiffer. I huvudsak följer lokal politik rikspolitiken i vårt parti, sedan kan samarbeten med andra partier ge annat utfall i vissa frågor. Infrastruktur och en rättvis skatteutjämnning är två väldigt viktiga frågor för länet.

Vi anser att alunskiffer inte är en lämplig bergart för gruvdrift i Sverige i dag, särskilt inte i vattennära områden.

Hur ser ni på frågan om gruvbrytning i alunskiffer? Hur förhåller sig det lokala partiet till er rikspolitik? Vilka är de viktigaste frågorna för att hela länet ska kunna leva?

Vänsterpartiet vill införa ett förbud mot brytning i alunskiffer.

Riskerna med sådan brytning är stora, oavsett vilka resurser som utvinns - exempelvis nickel, zink, uran eller skiffergas. Alunskiffer förekommer dessutom ofta i områden med några av Sveriges mest bördiga jordbruksmarker. Tillgången till jordbruksmark är avgörande för livsmedelsförsörjningen, inte minst i ljuset av behovet av ökad självförsörjningsgrad.

Samtidigt har Norrland under lång tid präglats av ett mönster där naturresurser utvinns utan att tillräckligt mycket av värdet stannar i regionen. Stora företag verkar ofta utan lokal förankring, vilket innebär att skatteintäkter och ekonomiska vinster i hög grad lämnar länet.

För att förändra detta har Vänsterpartiet tagit fram programmet Norrland i centrum. Det är ett paket av reformer som syftar till att öka återbäringen från naturresurserna och skapa en mer rättvis fördelning. Målet är livskraftiga kommuner med tillräckliga resurser för att erbjuda invånarna goda livsvillkor.

Sammantaget omfattar förslagen återbäring på närmare 10 miljarder kronor nationellt, varav cirka 6 miljarder kronor tillförs Norrland.

Tre exempel på åtgärder är:

- Fastighetsskatten för elproducerande fastigheter ska stanna lokalt.
- Fem öre per producerad kWh ska tillföras kommunerna via energiskatten.
- Beskattning av skogsintäkter ska ske i den kommun där fastigheten finns.

Vad tänker ni göra för att det ska gå att bedriva ett hållbart mindre jordbruk i byarna året runt?

Vi vill sänka kostnaderna, stärka konkurrenskraften, minska regelkrånglet, stärka äganderätten samt att staten ska ta sitt ansvar för att upprätthålla livsmedelsberedskapen i hela Sverige. De mindre jordbruken är avgörande för länet och måste både värnas och få bättre förutsättningar!

De mindre jordbruken ska inte och får inte dö ut. De är viktiga för landsbygden, beredskapen och kulturarvet. Vi vill göra det lättare att kombinera jordbruk med förädling, gårdsförsäljning, turism, skog, entreprenad och leveranser till offentlig sektor. Det behövs också bättre social trygghet, rimligare regler och bättre tillgång till slakt och distribution.

Lyssna på näringen och ta de innovativa förslag från näringen om att de går att leva på det.

Vi vill förbättra ekonomin genom mindre regelkrångel, bättre möjligheter till sidointäkter, lokal förädling, turism, energilösningar och upphandlingar som öppnar för mindre företag. Mindre jordbruk ska inte avvecklas utan de ska få rimliga villkor att leva vidare.

Mindre jordbruk ska inte få dö ut - men de måste få fler intäktsben. Det finns inga enkla svar eller några enstaka politiska åtgärder. Några sätt är att kombinera livsmedelsproduktion med förädling, naturbetesersättning, fäbodbruk, gårdsförsäljning, upplevelser, energi, kolinlagring, beredskapsuppdrag och offentlig upphandling, upplevelseturism m.m. MP:s nationella förslag om rådgivning, unga lantbrukare och minskat regelkrångel är ett steg åt rätt håll.

Våra åtgärder skiljer inte i grunden mellan storleken på verksamheterna. Om det inte finns en ekonomisk grundförutsättning i en verksamhet för året runt drift, så kommer det vara svårt att tillskapa den förutsättningen politiskt.

Oavsett bransch så behöver företag vara lönsamma, det vi kan göra är att underlätta olika tillståndsprocesser så att det blir lättare att ha flera ben för företaget att stå på.

Vänsterpartiet ser småskaligt jordbruk som en viktig del av både landsbygdens livskraft och Sveriges livsmedelsförsörjning. För att skapa ekonomiska förutsättningar året runt föreslår vi en rad åtgärder.

Vi vill öka ersättningen till lantbrukare som producerar ekologiska och klimatsmarta livsmedel, samt stärka stödet för att hålla djur på betesmarker. Vi föreslår även statliga stöd för investeringar och åtgärder som förbättrar jordbrukets vattenhantering i ett förändrat klimat, vilket stärker både produktionen och självförsörjningsgraden.

Därutöver vill vi öka stödet för att minska beroendet av fossila drivmedel inom jordbruket och förbättra tillgången till lokala slakterier, vilket kan stärka lönsamheten för mindre producenter.

Eftersom en stor del av jordbrukspolitikerna beslutas på EU-nivå driver Vänsterpartiet också frågan om att stödsystemen i högre grad ska gynna småskaligt jordbruk.

Vår utgångspunkt är tydlig: småskaliga jordbruk ska inte fasas ut, utan ges långsiktiga förutsättningar att utvecklas och bidra till levande landsbygder även i framtiden.

Vi vill ha flexiblare betesregler, en nationell djurvälståndersättning för betande djur, större stöd till de som bär detta kulturarv, och inkludera fäbodarna i arbetet för Sveriges beredskap och livsmedelsförsörjning.

Vi ser fäbodkulturen som ett levande kulturarv som behöver bättre förutsättningar för att överleva. Om verksamheten ska finnas kvar krävs ekonomiska villkor som fungerar i praktiken. Vi vill därför se över hur stöd och regelverk kan utvecklas så att aktiva fäbodbrukare inte missgynnas. Det handlar både om kulturarv, livsmedelsproduktion, biologisk mångfald och beredskap, och det måste i högre grad prioriteras i den politik som rör landsbygd och livsmedelsproduktion

Vi vill att Unesco-erkännandet ska följas av konkret politik: bättre ekonomiska villkor, mindre regelkrångel, större förståelse i tillsynen och riktade insatser för att bevara både kulturarv, biologisk mångfald och livsmedelsproduktion.

Vi menar att fäbodbruket bör få en tydlig svensk handlingsplan efter Unesco-beslutet. Svenska Unescorådet anger att svensk och norsk fäbodkultur skrevs in på listan över immateriellt kulturarv den 3 december 2024 och att traditionen omfattar djurhållning, betesmarker, mattraditioner och musik. MP vill verka för bättre miljöersättningar, investeringsstöd, regelförenkling för småskalig mjölkförädling, utbildning och fler unga fäbodbrukare.

Vi har i dagsläget, vad jag vet, inga riktade insatser specifikt för fäbodbruk på nationell nivå, men vi är självfallet heller inte emot det.

Stärka fäbodbruket ekonomiskt så att verksamheten kan fortsätta.

Fäbodkulturen behöver mer statliga stöd och Vänsterpartiet föreslår i vårt budgetförslag ökad ersättning till lantbrukare för att producera ekologiska och klimatsmarta livsmedel samt ökat stöd för att djur ska finnas på betesmarker. Vänsterpartiet driver också frågan om mer stöd till mindre jordbruk i EU där mycket av jordbrukspolitiken bestäms.

Centerpartiet har inte tagit ställning i frågan om ett konkret mål, men ett rimligt sådant vore väl att fördubbla antalet inom tio år.

Vi vill att fäbodbruket i Jämtlands län ska stärkas och utvecklas, inte minska. Det innebär att fler ska ha möjlighet att driva fäbod, att fler unga ska kunna ta över och att fler verksamheter kan kombinera djurhållning med förädling. Fäbodbruket är viktigt både för kulturarvet, livsmedelsproduktionen, den biologiska mångfalden och vår beredskap, och det behöver speglas tydligare i politiken framåt.

Frågan är hur det skall finansieras. Hittar näringen en väg för detta står Liberalerna inte i vägen för det.

Målet är att fäbodar ska hållas i drift, att fler unga vågar ta över och att fler verksamheter kan kombinera djurhållning med förädling och besöksnäring. En levande fäbodkultur ska ses som både kulturarv, företagande och beredskap.

Jämtland Härjedalen bör sätta ett regionalt mål om fler aktiva fäbodar med djur, fler med mjölkproduktion och fler med egen förädling. Exakt antal bör tas fram med fäbodbrukarna själva, men inriktningen bör vara tydlig: levande förbodbruk ska vara en del av länets livsmedelsstrategi, kulturarv och beredskap.

När livsmedelsstrategin ska implementeras är det viktigt att de aktiva fäbodbrukarna finns med i diskussionen och i handlingsplanerna.

Vi ska värna om fäbodkulturen.

Vänsterpartiet har inte fastställt någon exakt siffersatt målsättning för fäbodbruket. Däremot är vår utgångspunkt tydlig: levande fäbodar är ett kulturhistoriskt arv som behöver bevaras och utvecklas.

Fäbodbruket har fortfarande stor betydelse - för att bevara traditionell kunskap, främja god djurhållning, hålla landskapet öppet och bidra till turism. Det spelar också en roll ur beredskapssynpunkt, genom att stärka lokal livsmedelsproduktion och kunskap om hållbara bruksmetoder.

Staten har därför ett ansvar att skapa bättre förutsättningar för de människor som i dag driver fäbodar, genom riktade stöd och långsiktiga villkor.

Norge är i detta sammanhang ett föregångsland, där man under lång tid har satsat på landsbygden genom olika statliga stöd och återföringssystem. Det har gett tydliga resultat, och Sverige har mycket att lära av den norska modellen.

Är ni beredda att ändra lagar och regler för att underlätta att ha fjällkor i jordbruket?

Ja, det är vi beredda att göra!

Ja, vi är positiva till att se över regelverk som försvårar för fjällkor och andra lantraser. Jordbrukspolitiken måste fungera även för småskaliga och extensiva produktionsformer, inte bara för storskalig produktion. Fjällkor är en viktig del av vårt kulturarv och kan bidra till både biologisk mångfald och ett bättre nyttjande av skogs- och utmarksbete. Förmodligen är förädling av mjölk från fjällkor en av nycklarna till fäbodbrukets överlevnad.

Frågan är hur det skall finansieras. Hittar näringen en väg för detta står Liberalerna inte i vägen för det.

Ja, om regler i onödan missgynnar traditionella och ändamålsenliga raser bör de ses över. Regelverk ska stödja hållbart brukande av skog och utmark, inte motverka det.

Ja, regler bör ses över så att lantraser som fjällkor inte missgynnas. Om regler är anpassade efter högproducerande stora mjölkkor riskerar de att slå fel mot fjällkor, fäbodbruk och utmarksbete. Vi anser att MP på riksnivå bör verka för att stöd, kontroll och livemdelsregler tar hänsyn till lantraser, biologisk mångfald, kulturarv och småskalig produktion. Det ligger i linje med MP:s politik för biologisk mångfald, småskalighet och levande kulturarv.

Vi har uppfattat att frågeställningen rör fjällkons mindre totalvolym i förhållande till de betydligt större mjölkkor som tillåtna minimimått i ladugårdar och andra anläggningar är baserade på och att fjällkon då borde klara sig på en motsvarande relativt mindre yta. Inget som partiet har på agendan idag, men frågeställningen är uppfattad.

Behöver bli insatt i de utmaningar som fäbodbruket står inför.

Ja. I dag är många av de stöd och regelverk som finns inom jordbruket utformade för att passa större, mer storskaliga verksamheter. Det missgynnar mindre bruksformer och traditionella raser som fjällkor.

Vänsterpartiet vill reformera stödsystemen så att de i större utsträckning gynnar småskaligt och lokalt anpassat jordbruk. Det inkluderar bättre förutsättningar för att hålla lantraser som fjällkor, som är väl anpassade till bete i skog och utmarker och spelar en viktig roll i att bevara både biologisk mångfald och kulturarv.

25 Kan ni verka för hämtplikt av mjölk från mindre jordbruk och fäbodan, som i Norge?

Nej, vi vill inte ha en lag kring det - däremot vill vi arbeta för bättre lönsamhet för mindre mejerier, inte minst ur ett beredskapsperspektiv.

Vi ser att avsättningen för mjölk från mindre jordbruk och fäbodan är en verklig utmaning. Ska fler kunna starta och fortsätta behöver det finnas fungerande marknader. Vi är därför öppna för att se över olika modeller som kan stärka möjligheten att få mjölken hämtad och såld, inklusive erfarenheter från Norge. Samtidigt behöver lösningarna fungera i en svensk kontext och ta hänsyn till både företagande och konkurrens.

Frågan är hur det skall finansieras. Hittar näringen en väg för detta står Liberalerna inte i vägen för det.

Vi är öppna för att pröva lösningar som gör det lättare för små producenter att komma in på marknaden. Det viktigaste är att skapa fungerande logistik och affärsmodeller så att mindre gårdar inte stängs ute av system som bara passar storskalighet.

Hämtningsplikt av mjölk likt Norge är intressant men kräver utredning. Vi är beredda att stödja att det utreds olika modeller som gör att små mjölkgårdar och fäbodan får avsättning för mjölk - exempelvis hämtningsplikt, transportstöd, lokala mejerier, producentkooperativ eller särskilt fäbodamejeristöd. Norge har 2025 infört en ny stödordning för investeringar i sätrar med mjölkproduktion.

Inget som finns på agendan idag, men frågeställningen är uppfattad.

Tveksamt, man behöver ha respekt för att det måste finnas en ekonomi även för mejeriet. Däremot kan man stödja dem genom enklare tillståndprocesser för att själva kunna förädla mjölken.

Norge är i detta sammanhang ett föregångsland, där man under lång tid har satsat på landsbygden genom statliga stöd och regelverk som gör det möjligt att bedriva jordbruk även i mindre skala. Det har gett tydliga resultat, och Sverige har mycket att lära av den norska modellen.

Vänsterpartiet är positivt till att se över åtgärder som kan stärka förutsättningarna för småskaliga producenter, inklusive möjligheten att införa system som underlättar avsättning och distribution av mjölk. En hämtningsplikt kan vara en sådan åtgärd, men den behöver utredas vidare för att säkerställa att den fungerar i svenska förhållanden.

Vår utgångspunkt är att även mindre jordbruk och fäbodan ska ha reella möjligheter att leverera sina produkter och vara ekonomiskt livskraftiga.

Mitt parti har inte tagit ställning i det enskilda fallet. Däremot är vi för ett ökat bete på skogen och mer nyttjande av våra marker!

Vi ser med stor oro på beslut som riskerar att göra fungerande fäbodföretag olönsamma. Regelverk och ersättningssystem måste utformas så att de stödjer aktivt brukande, biologisk mångfald och livskraftiga företag. Om en djurantalsbegränsning får sådana negativa konsekvenser behöver den ses över och justeras. Jämtlands särskilda förutsättningar måste tas på allvar i sådana beslut.

Vet ej.

Om begränsningen slår undan benen för livskraftiga jordbruksföretag utan tydlig nytta, bör den omprövas. Regler måste vara proportionerliga och utformas så att de stödjer, inte avvecklar, fungerande företag och biologisk mångfald

Som politiskt parti tar vi inte ställning för eller emot ett myndighetsbeslut. Men vi anser att bedömningarna bör vara vidare än schablonmässiga djurantalsbegränsningar som slår ut fungerande fäbodföretag och naturbetesdrift. Regler måste bygga på faktisk beteskapacitet, naturvärden, djurvälstånd och lokal dialog. Jordbruksverkets föreskrifter anger att åtagandearealen bland annat kan begränsas av antal djurenheter, tillgänglig fäbodbetesareal och eventuellt maxantal som länsstyrelsen beslutat. Det är viktigt att det är transparens i prövningen, överklagbarhet och konsekvensanalys för företagen. Hur det förhåller sig i Klövsjö ärendet har vi inte kunskap om.

Vi känner inte till att det finns en uttalad begränsning i något regelverk och tar med oss frågeställningen.

Jag är inte insatt i den frågan.

Vänsterpartiet ser fäbodbruket som en viktig del av både kulturarvet, den biologiska mångfalden och en levande landsbygd. För att fäboddrift ska vara långsiktigt hållbar krävs också att den är ekonomiskt livskraftig.

Vi är kritiska till åtgärder som riskerar att försvåra för fungerande jordbruksföretag att bedriva sin verksamhet. Begränsningar som slår mot företag med fler djur kan få negativa konsekvenser för både sysselsättning, öppna landskap och den biologiska mångfalden.

Samtidigt behöver regelverk utformas så att de både värnar naturvärden och skapar rimliga villkor för företagande. Därför anser vi att den här typen av begränsningar bör ses över, så att de inte motverkar livskraftiga jordbruk och aktivt brukande av marker.

Vår utgångspunkt är att stödsystem och regler ska främja ett hållbart brukande - där både mindre och något större fäbodföretag ges förutsättningar att bedriva verksamhet och bidra till landsbygdens utveckling.

Vi vill underlätta generationsväxling inom jordbruket, inklusive fäboddrift. Unga som vill starta eller ta över verksamheter behöver bättre förutsättningar, till exempel genom investeringsstöd, rådgivning och rimliga regelverk. Vi är öppna för att utveckla riktade stöd eller andra ekonomiska åtgärder som stärker återväxten inom fäbodbruket.

Ja om det är hållbart över tid.

Ja, vi vill underlätta generationsskiften och sänka trösklarna för unga företagare. Om ett riktat startstöd kan bidra till fler övertaganden och nyetableringar bör det provas.

Vi vill verka för riktade stöd till unga och nya lantbrukare, och fäboddrift bör ingå i det. MP:s budgetram föreslår satsning på kompetensutveckling, rådgivning och utbildning för unga lantbrukare.

Vi kommer inte att införa något specifikt för fäbodbruk, utan de stöd för företagande och nyföretagande som finns omfattar även detta. Exempelvis investeringsstöd.

Vi vill underlätta generationsskiften för alla lantbruk, lantbruket har en hög medelålder och det är livsviktigt för oss att vi har en återväxt inom alla delar av sektorn.

Ja. Vänsterpartiet ser generationsväxling som en avgörande fråga för att säkra framtiden för både jordbruket i stort och fäbodbruket i synnerhet.

Vi är positiva till riktade stöd som underlättar för unga att starta och ta över jordbruksverksamheter. Ett startbidrag kan vara en viktig del i detta, särskilt i verksamheter som fäboddrift där lönsamheten ofta är begränsad i uppstartsfasen men där värdena för kulturarv, biologisk mångfald och beredskap är stora.

Utöver ekonomiska stöd behövs också åtgärder som förenklar ägarskiften, förbättrar tillgången till utbildning och rådgivning samt skapar långsiktigt stabila villkor för småskaligt jordbruk.

Vår utgångspunkt är att det ska vara möjligt för nästa generation att ta över och utveckla jordbruket - inte minst de verksamheter som bidrar till levande landsbygder och bevarade traditioner.

Andra länder, exempelvis Frankrike har utarbetat ett system för att underlätta generationsväxling. Sverige bör titta på andra länder för att hitta nya möjligheter för nya generationer.

Vi Kristdemokrater ser ett tydligt behov av att stärka de sociala trygghetssystemen för lantbrukare. Den som driver jordbruk ska också kunna vara sjuk, vara föräldraledig och ta ledigt. Vi vill därför se över hur tryggheten kan förbättras, inklusive lösningar som avbytarsystem, gärna med inspiration från andra nordiska länder. Det här är en viktig fråga både för djurvälstånd och för att fler ska våga satsa på lantbruk.

Det är en fråga som vi vill vara med och påverka staten i.

Ja, det är en viktig fråga för både djurvälstånd och nyrekrytering. Vi är positiva till lösningar som ger jordbrukare bättre trygghet vid sjukdom, kris och behov av avlösning.

Vi vill utreda avbytarsystem vid sjukdom, föräldraledighet och semester, särskilt för djurhållare. Utan social trygghet vågar inte unga ta över, och risken ökar för både mänskliga tragedier och djurvälståndspåslag. Hur ett sådant system ska utformas och finansieras bör en utredning ta fram förslag på.

Avbyttjänster tillhandahålls idag av privata aktörer och jag känner inte till att vi har det på agendan för statlig nivå. Men jag tar med mig frågan

Ja vi har drivit frågan om avbyttjänst men intresset från branschen har varit rätt svalt, man menar att med dagens teknik och struktur på gårdar är det inte så lätt att lämna över till en ny person och sen t.ex. resa bort men vi tycker att det är en viktig faktor för att öka det sociala skyddsnätet och underlätta yrkesliv och familjeliv.

Vänsterpartiet anser att egenföretagare, inklusive jordbrukare, behöver ett starkare och mer likvärdigt socialt skyddsnät. A-kassa, sjukförsäkring och föräldraförsäkring ska fungera väl även för företagare och i högre grad motsvara de villkor som anställda har.

När det gäller avbyttverksamhet ser vi positivt på lösningar som gör det möjligt för lantbrukare att få avlastning vid sjukdom eller ledighet. Det kan vara viktigt både för djurvälståndet och för att fler ska våga starta och driva jordbruk.

Vår utgångspunkt är att det ska vara möjligt att driva jordbruk utan att riskera sin egen hälsa eller trygghet, samtidigt som djurhållningen kan upprätthållas på ett ansvarsfullt sätt.

Vi är positiva till mer lokal delaktighet i förvaltningen av statlig mark. De som bor och verkar i ett område har ofta både kunskap och långsiktigt ansvarstagande. Samtidigt måste det finnas tydliga regler, öppenhet och rättssäkerhet. En modell där lokalbefolkningen får större ansvar inom tydliga ramar är absolut värd att utveckla. Samtidigt är vi måna om att värna den privata äganderätten.

Vi är positiva till mer lokalt inflytande när det kan kombineras med tydliga regler, ansvar och uppföljning. Beslut blir ofta bättre när de fattas nära dem som känner marken, bruket och konsekvenserna.

Lokal förvaltning av statlig mark kan vara bra - om rättigheter och naturvärden skyddas. Elinor Ostroms modell visar att gemensam förvaltning kan fungera när reglerna är tydliga, lokalt förankrade och följs upp. MP säger ja till mer lokalt inflytande, men inte på bekostnad av allemansrätt, samiska rättigheter, biologisk mångfald eller långsiktig ekologisk hållbarhet.

Vår grunduppfattning är att staten ska förvalta vår gemensamma mark, men med lokalt hänsynstagande.

Vi är tveksamma till lokal förvaltning av statlig mark enligt Elinor Ostroms principer. Utfallet blir i hög grad beroende av vilka personer som får inflytande, och det finns en tydlig risk att egna intressen och agendor styr besluten. Detta kan leda till ojämlikhet, bristande rättssäkerhet och minskat förtroende. Ansvaret bör i grunden ligga hos markägaren, det vill säga staten, som har att säkerställa en långsiktig och likvärdig förvaltning. Lokalt inflytande kan vara ett komplement, men beslutanderätten bör inte flyttas från en tydlig ansvarig huvudman.

Utan att ta ställning till en specifik modell i detalj ser Vänsterpartiet positivt på former av förvaltning som stärker lokalt inflytande och långsiktigt hållbart brukande av mark. Erfarenheter visar att lokal kunskap och förankring ofta är viktiga för att skapa en ansvarsfull och hållbar förvaltning.

Samtidigt behöver sådan förvaltning ske inom tydliga ramar, där allmänintresset, miljöhänsyn och rättssäkerhet säkerställs. Statlig mark är en gemensam resurs som ska komma hela samhället till del, och därför krävs ett regelverk som balanserar lokalt inflytande med nationella mål.

I praktiken finns redan i dag olika former av upplåtelse, exempelvis genom arrenden, där privatpersoner och företag brukar statlig mark. Det visar att det går att kombinera offentligt ägande med lokalt brukande.

Vår utgångspunkt är att utveckla sådana modeller vidare, så att de både stärker lokal utveckling och säkerställer ett långsiktigt hållbart nyttjande av marken.

Det är ett mycket intressant och konkret förslag. Kompetensförsörjningen inom slakt, chark och småskalig livsmedelsförädling är avgörande om vi menar allvar med lokal matproduktion. Ett utbildningsslakteri kopplat till Eldrimner skulle kunna stärka både småskaliga producenter, beredskap och lokal förädling. Kontakta Eldrimner och ge det som förslag, undersök även om det kan finnas offentliga medel att söka för en utbildning.

För att ett sådant projekt skall realiseras behöver det skapas en marknad för avsättning av produkterna så charkuteriet kan stå på egna ben.

Ett utbildningsslakteri på Eldrimner är ett mycket intressant förslag, men behöver utredas. Det ligger väl i linje med MP:s politik om småskalig livsmedelsförädling och att undanröja hinder för småskaliga mejerier, chark och slakt. En förstudie vore intressant med berörda parter. Frågor som måste lösas är djurskydd, livsmedelssäkerhet, investeringskostnad, drift, tillsyn, kompetensförsörjning och koppling till utbildning. Det är en öppen fråga om hur en sådan förstudie kan bli verklighet. MP skulle gärna vilja se en sådan.

Det låter trevligt, men är en fråga som nog bäst hanteras av berörd kursledning. Så får politiken behandla anslagsfrågan när det blir dags.

Jag ser goda möjligheter i detta, men det förutsätter tydliga förändringar. Efterfrågan på lokalproducerat kött finns, men småskaliga verksamheter missgynnas idag av regelverk och tillsyn som i praktiken är utformade för storskalig industri. Det krävs politiska beslut som sänker kostnaderna genom förenklade tillståndprocesser, mer proportionerliga krav och avgifter som står i rimlig relation till verksamhetens storlek. Utan sådana förändringar blir det svårt att skapa lönsamhet och utveckling. Mobila slakterier bör också möjliggöras i större utsträckning. De kan ge tydliga kostnadsbesparingar genom minskade transporter, lägre investeringsbehov och effektivare resursutnyttjande, samtidigt som djurvälståndet förbättras. Utan konkreta åtgärder riskerar potentialen att inte tas tillvara, trots att efterfrågan finns.

Det är en mycket intressant idé. Eldrimner har under lång tid arbetat med frågor som rör småskalig livsmedelsproduktion och har även bidragit till kompetensutveckling inom slakt genom kurser, ofta i samarbete med befintliga slakterier.

Ett utbildningsslakteri på plats skulle kunna skapa helt nya möjligheter för praktisk utbildning och kompetensförsörjning. Bristen på rätt kompetens är i dag en stor utmaning, inte minst för små slakterier och charkuterier, och påverkar både utveckling och investeringsvilja.

Vänsterpartiet ser behovet av att stärka förutsättningarna för småskalig livsmedelsproduktion, där lokala slakterier är en viktig del. De bidrar till kortare transportsträckor, bättre djurvälstånd och ökad lokal självförsörjning.

Politiskt behövs ett tydligare fokus på småskalighet, hållbarhet och beredskap, inte enbart på konkurrenskraft. Att stärka utbildning och kompetens inom dessa områden är en viktig del i det arbetet.

Samtliga inkomna frågor i sin helhet

1 Vad gör ni för att stärka de gröna näringarna?

2 Vem förvaltar och förädlar våra naturresurser bäst. Staten eller individen?

3 Hur ska länets förädlingsgrad öka inom de gröna näringarna?

4 Vad skulle vara ett modigt politiskt beslut för de gröna näringarna i Jämtlands län - och vad är det som hindrar oss från att fatta det idag?

5 Infrastruktur är en flaskhals för allt från transporter till digitalisering. Hur tänker ni säkerställa att vägar, bredband och elnät byggs ut i takt med utveckling/behov i de gröna näringarna? Vilka konkreta steg är ni beredda att ta för att höja självförsörjningsgraden i Jämtlands län, för att lantbrukare ska få långsiktiga förutsättningar att bidra till länets krisberedskap?

6 Hur säkerställer ni att politik som beslutas nationellt faktiskt fungerar i norra Sverige?

7 Hur tänker ni när det gäller att säkerställa tillgång till nödvändiga livsmedel vid krissituationer. Främst hur lokala odlare/producenter ska kunna leverera till kommuner, region och andra offentliga aktörer som har LOU att ta hänsyn till? Tänker ni se över regelverken som styr så att det blir möjligt och förutsebart för lokala företag?

8 På vilket sätt ska ni implementera livsmedelsstrategin Hur jobbar ni idag för att skapa flera lönsamma företag inom de gröna näringarna? Konkret! Vad kommer ni förändra för att skapa flera lönsamma företag inom de gröna näringarna? Varför anser ni inte att det är viktigt att äta lokal mat inom offentliga sektorn? På vilket sätt för ni en dialog med företagare inom gröna näringar för att se vilka förbättringar som krävs?

9 Hur lång tid bör en MKB för ett djurstall ta från ansökan till beviljande?

10 Hur ser du på länets förmåga till självförsörjning kopplat till en ev. ny global oljekris? Hur ska ditt parti sörja för att invånarna i Jämtland slipper hungra även efter valet?

11 Villkor för småskaligt jordbruk. Hur vill ditt parti konkret verka för småskaligt jordbruk?

12 Hur tänker du, i din vardag, bidra till att mer svenska livsmedel ställs fram på bordet - både hemma och på jobbet - från och med idag?

13 För mer än 100 år sedan påpekade samnen Torkel Tomasson om överbetningen i svenska fjällen. Utdrag ur protokoll från Svenska Lapparnas landsmöte i Östersund 1918. Torkel Tomasson, same, renägare och renskötare, skriver i sitt föredrag. Det märkliga med renskötseln är emellertid att ju längre man brukar och utnyttjar ett område, desto mer improduktiv blir detta, och till sist blir det nästan värdelöst. Vad gör de politiska partierna för att de svenska fjällen ska ges förutsättningar att få tillbaka det rika lavatäcket som fans före den extensiva storskaliga rennäringen gavs utrymme att expandera över hela fjällkedjan?

Samtliga inkomna frågor i sin helhet

- 14** När skall ni ta ansvar för naturens värde och inte låta marknaden styra?
- 15** Det finns en gemensam nämnd för upphandling, som styr kommunernas upphandling. Hur jobbar ni i den för att driva på frågan om att öka Inköp av lokala livsmedel?
- 16** Vilka Satsningar kommer ditt parti göra för att rädda strömmingen i Östersjön?
- 17** Är kommunernas Översiktsplan ett viktigt planeringsdokument för kommunen och för Sverige?
- 18** Hej, jag vill föreslå ett förslag där byar har en egen boskapshjord som alla hjälps åt med. Alla kan ha semester när dom vill. Sen delar man på köttet när man slaktar av några djur. Tycker det skulle vara jättebra.
- 19** Hur får man myndigheterna att verkställa Regeringens intentioner.
- 20** Hur ser ni på frågan om gruvbrytning i alunskiffer? Hur förhåller sig det lokala partiet till er rikspolitik? Vilka är de viktigaste frågorna för att hela länet ska kunna leva?
- 21** Vad tänker ni göra angående möjligheten att bedriva ett hållbart, både arbetsmässigt och ekonomiskt, mindre jordbruk ute i byarna så att det ger ekonomi 12 månader per år? Vad tänker ni göra för att det ska bli en hållbar framtid för kommande generationer inom mindre jordbruk, eller ska dessa bara få dö ut?
- 22** Den 3 december 2024 skrevs traditionen kring den svenska och norska fäbodkulturen in på Unescos representativa lista över mänsklighetens immateriella kulturarv. I Norge höjde man jordbruksstöden ca 40% direkt för de som sommartid har djuren på fäbodar 2025 för att stärka ett levande kulturarv, men i Sverige har inte mycket hänt sedan UNESCOs beslut. Fäbodkulturen antagen till Unescos lista över levande kulturarv« Svenska Unescorådet - Vad är ditt parti berett att göra för att säkra att ett levande kulturarv och fäbodbruk kan stärkas ekonomiskt och inte riskera att helt försvinna som är trenden i dag.
- 23** I Sverige finns ca 30 fäbodar med mjölkproduktion, i Norge finns 750 fäbodar och man vill öka till 900 inom 20 år. I vårt län hade vi år 2024 10 fäbodbrukare med mjölkproduktion på fäboden varav 5 hade förädling av livsmedel, ost mm. - Vilken målsättning tycker ditt parti att vi ska ha för fäbodbruket i länet för en livskraftig och levande fäbodkultur som är en viktig del av vår historia, men även viktig ur beredskapsskäl och kunskapsbevarande.
- 24** Är ditt parti beredd att verka för att ändra lagar och regler för att underlätta att ha fjällkor i jordbruket? De är mycket mindre än högproducerande mjölkkor, men perfekta att beta i skogar och utmarker för att tillvarata den resursen som är en del av fäbodbrukets kulturarv.

Samtliga inkomna frågor i sin helhet

25 Kan ditt parti verka för att som i Norge införa hämtningsplikt av mjölk för mejerier från mindre jordbruk och fäboddar, för att nya jordbruk och fäboddar ska kunna startas?

26 Det är ett faktum att länsstyrelsen i Jämtlands har agerat i en socken (Klövsjö) i länet med djurantalsbegränsning i åtagandet för fäbodbete (= strypning av ekonomin i de djurföretag som har mer än 25 djurenheter på fäbodbete) Det är också ett faktum att länsstyrelsen tydligt aviserar att man kan genomföra detta över hela länet. När så Jämtlands län enskilt har den största andelen fäbodgående djur i landet så innebär detta att Jämtlands län kan drabbas hårdast av en sådan begränsning. Den övervägande andelen djur finns i näringsdrivande djurföretag. <https://fabod.nu/wp-content/uploads/Oversikt-Fabod-statistik-25.pdf> Det finns ännu inga signaler från Jordbruksverket att man avser motverka detta agerande från länsstyrelsen. Tvärtom har SJV signalerat att man relativt sett avser gynna mycket små enheter (mindre än fem djur) vilket dels i dessa företag ändå inte skapar någon stabil året-runt ekonomi, samtidigt som man missgynnar ett antal fungerande näringsdrivande jordbruksföretag med betesdjur, vilka gynnar den biologiska mångfalden. - Håller ditt parti med om att denna begränsning i djurantal ska tas bort för att möjliggöra fortsatt fäboddrift i länet, med livskraftiga jordbruksföretag?

27 Kan ditt parti verka för att underlätta en generationsväxling i jordbruksföretag med fäboddrift genom att verka för ett start-bidrag för unga som vill komma i gång?

28 Kommer ditt parti verka för att: -Utveckla sociala skyddsnätet för jordbrukare, t ex avbytare för ledighet, och vid sjukdom. Finns i både Finland och Norge i dag med stöd från staten. Behövs då vi ibland ser exempel på personliga tragedier där djurhållning far illa och det behövs för att unga ska våga starta ny verksamhet.

29 Hur ställer ni er till lokal förvaltning av statlig mark? Lokalbefolkningen förvaltar och skattar statlig mark enligt ett strikt regelverk enligt Elinor Ostroms modell.

30 Vore det inte lämpligt att bygga upp ett enkelt utbildnings-slakteri på Eldrimner? Jag driver idag ett litet slakteri i Ramsele samt ett litet Charkuteri inne i Östersund. Att hitta rätt kompetens är otroligt svårt, vilket såklart gör det osäkert att investera i ett nytt slakteri/charkuteri. Min övertygelse är att små slakterier runt om i byarna som är delägda av bönder och bybor, är en grundförutsättning för att det småskaliga skall kunna överleva och kunna utvecklas.

GRÖNT ÄR SKÖNT

VALÅR 2026 - STARKARE GRÖNA NÄRINGAR
KRÄVER MODIGA BESLUT

Pannelsamtal på Grönt är skönt 17 april 2026

WWW.TORSTA.SE

Medfinansieras av
Europeiska unionen

MEDFINANSIERAS AV

Torsta